

**ESTEETTÖMÄT
OPPIMISYMPÄRISTÖT
SEINÄJOEN
AMMATTIKORKEAKOULUSSA
— opiskelu ja oppimisvaikeudet**

Pia-Mari Riihilahti

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Pia-Mari Riihilahti	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 33	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi ESTEETTÖMÄT OPPIMISYMPÄRISTÖT SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA — opiskelu ja oppimisvaikeudet		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, ammatillinen erityisopettajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Hirvonen, Maija		
Toimeksiantaja(t) —		
Tiivistelmä <p>Tasa-arvoisen yhteiskunnan tavoite on edistää kaikkien opiskelijoiden oppimista. ECTS-uudistus 2005, elinikäisen oppimisen periaate sekä inklusio-ajattelu tukevat tätä periaatetta. Yhdenvertaisuuslaki (2004) edellyttää ammattikorkeakouluja ja yliopistoja huomioimaan esteettömyyden periaatteet. Esteettömyyden periaatteita toteutetaan esteettömissä oppimisympäristöissä.</p> <p>Esteettömät oppimisympäristöt eivät edistä ainoastaan oppimisvaikeuksisten opiskelijoiden oppimista, vaan ne edistävät kaikkien opiskelijoiden oppimista. Nämä oppimisympäristöt voidaan jakaa fyysisiin ympäristöihin, sosiaalisiin ympäristöihin ja psykologisiin ympäristöihin.</p> <p>Oppimisstrategiat ja ohjaus ovat tärkeitä osia ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijoiden oppimisen edistämässä. Etenkin lukivaikeuksisten huomioiminen opiskelun eri vaiheissa on tärkeää. Suosituksissa esteettömyyden edistäminen tapahtuu suunnittelun, henkilöstökoulutuksen, opintoasiain ja viestinnän osa-alueilla</p> <p>Seinäjoen ammattikorkeakoulussa esteettömyystyö on aloitettu: kehittämishankeraportin kirjoittamisvaiheessa elokuussa 2008 on Seinäjoen ammattikorkeakoulussa tehty fyysisen esteettömyyden kartoitus; kielten ja viestinnän opinnoissa esteettömyystyö on käynnissä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) esteettömyys, oppimisympäristöt, lukivaikeus, ammattikorkeakoulu, yliopisto		
Muut tiedot —		

Author(s) Pia-Mari Riihilahti	Type of Publication Development Project Report	
	Pages 33	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Inclusive Learning Environments at Seinäjoki University of Applied Sciences - Learning and learning difficulties		
Degree Programme Special Needs Teacher Education		
Tutor(s) Hirvonen, Maija		
Assigned by —		
Abstract Equal society promotes the equal study rights for everyone. The principles of ECTS, lifelong learning and inclusion support this idea. The Equality Act provides that institutes of higher education perceive the principles of inclusiveness (accessibility). These principles are carried out in inclusive learning environments. Students with learning difficulties benefit from inclusive learning environments. However, these environments contribute to the learning of all students. Learning environments can be divided into physical, social and psychological environments. Learning strategies and study guidance are essential when promoting the learning of students in higher education. The guidelines subdivide the promotion of inclusiveness (accessibility) into planning, staff training, student services and communication. Accessibility work has been launched at Seinäjoki University of Applied Sciences: by August 2008 Seinäjoki University of Applied Sciences has made a survey of the physical learning environments; accessibility work has also been begun in the context of language study environments.		
Keywords inclusive design, accessibility, learning environments, dyslexia, university of applied sciences, university		
Miscellaneous		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 OPPIMISVAIKEUDET OSANA ESTEETTÖMYYYTÄ	7
2.1 Esteettömyys	7
2.2 Aikuisten oppimisvaikeudet	8
2.3 Lukivaikeuksista	10
2.3.1 Lukivaikeuksien syitä etsimässä	11
2.3.2 Aikuisten lukivaikeudet	12
2.4 Hahmottamiseen liittyvät vaikeudet	13
2.5 Matematiikan oppimisvaikeuksista	14
3 ESTEETTÖMYYS JA AMMATTIKORKEAKOULUN LAINSÄÄDÄNTÖ	16
4 ESTEETTÖMÄT OPPIMISYMPÄRISTÖT AMMATTIKORKEAKOULUISSA JA YLIOPISTOISSA	18
4.1 Esteettömyys yliopistoissa	18
4.2 ESOK-hanke	19
4.3 Arviointia esteettömyydestä	20
5 ESTEETTÖMÄT OPPIMISYMPÄRISTÖT JA SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU	24
5.1 Kehittämishankkeen taustaa	24
5.2 Kehittämishankkeen tavoitteet	26
5.3 Fyysinen esteettömyys	26
5.4 Kielten- ja viestintäopintojen esteettömyys	26
5.5 Esteettömät oppimisympäristöt: oppimisvaikeudet	27
5.5.1 Lukivaikeudet	27
6 LOPUKSI	30
LÄHTEET	31

1 JOHDANTO

Ammattikorkeakoulun toimintaa ohjaavat lait ja säädökset. Ammattikorkeakoulu säätelee lisäksi omaa toimintaansa esim. tutkintosäännön avulla. Opetusministeriön kanssa käytävissä tavoiteneuvotteluissa voi yhteiskunta painottaa tärkeäksi katsomiaan asioita ja vaikuttaa näin ammattikorkeakoulun toimintaan.

Bolognan prosessi on alun perin Saksan, Ranskan, Italian ja Iso-Britannian opetusministereiden julistus korkeakoulutukintojen harmonisoinnista vuodelta 1998. Tämän jälkeen prosessiin on liittynyt useita muita maita ja varsinaiseen prosessiin kuuluu useita seurantakokouksia ja julkilausumia. Bolognan prosessin mukainen ECTS-uudistus ja siihen liittyvä ydinainesanalyysi tehtiin suomalaisissa ammattikorkeakouluissa vuonna 2005. Bolognan prosessin rinnalla rantautui ammattikorkeakouluihin myös elinkaarimallin mukainen ajatus elinikäisestä oppimisesta.

Suomessa tuli voimaan 2004 yhdenvertaisuuslaki, joka estää syrjinnän sen eri muodoissa. Lain katsotaan koskevan myös ammattikorkeakouluja ja suhtautumista erilaisiin oppijoihin.

Peruskoulussa ja ammatillisissa oppilaitoksissa käytetään erityisopetus-nimitystä, kun tarkoitetaan erilaisiin oppijoihin kohdistuvia erityisiä tukevia, ohjaavia ja kuntouttavia toimenpiteitä. Korkeakoulujen toimintaa ohjaavat lait ja säädökset eivät mainitse erityisopetusta lainkaan. Erilaisten oppijoiden tukeminen ja ohjaaminen mielletään esteettömyyden yhdeksi osaksi. Erilaisia oppijoita tulisi opettaa *esteettömissä oppimisympäristöissä*.

Miksi erilaiset oppijat tulisi huomioida korkeakouluissa? Miksi esteettömiä oppimisympäristöjä tulisi edistää? Lain noudattaminen

lienee tärkein ohjaava tekijä, mutta on myös huomioitava inhimilliset ja taloudelliset tekijät. Opiskelunsa oppimisvaikeuksien vuoksi keskeyttävä nuori on herkästi syrjäytymisvaarassa. Tasa-arvoisessa yhteiskunnassa oppimisen tulisi olla kaikkien oikeus. Elinikäisen oppimisen ajatuksen myötä myös aikuisopiskelijoiden opiskelun esteettömyydestä on pidettävä huoli.

Inklusion ajatusten mukaisesti peruskoulussa "yhteinen opetus on järjestetty oppilaiden yksiköllisten edellytysten mukaisesti" (Naukkarinen, Ladonlahti, Saloviita 2007). Inklusion ajattelumallin tulisi jatkua koko opiskelun ajan.

Opiskelijoiden mielenterveydellisten ongelmia, esim. masennuksen, taustalla on usein oppimiseen liittyviä ongelmia (Lintukangas 2007, 64).

Taloudelliset tekijät on huomioitava. Ammattikorkeakoulujen rahoituksesta 30 prosenttia on sidottu valmistuvien opiskelijoiden määrään. Yhden tutkinnon suorittamatta jättäminen saattaa maksaa ammattikorkeakoululle noin 3000 euroa. (Hämäläinen, Liias, Taarna & Valkama 2007, 269.)

On järkevää - sekä inhimilliset seikat että taloudelliset seikat huomioon ottaen - huolehtia siitä, ettei opiskelija keskeytä sellaisten oppimiseen liittyvien ongelmien takia, joihin olisi voitu vaikuttaa esteettömillä oppimisympäristöillä. Tämä lienee järkevää myös ammattikorkeakoulun tulevaisuutta ajatellen; ammattikorkeakoulukentän uudelleenmuotoutuminen on käynnissä, ammattikorkeakouluja yhdistyy, koulutusohjelmia lopetetaan ja suuntautumisvaihtoehtoja yhdistetään. Opetusministeriö seuraa tarkkaan eri tunnuslukuja. Opintojen keskeyttämisen vähentäminen ja opintojen etenemisen tukeminen on kaikkien etujen mukaista.

Tämän työn tarkoitus on pohtia esteettömiä oppimisympäristöjä sekä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen suhtautumista esteettömiin oppimisympäristöihin. Työssä käsitellään esteettömyys-termiä ja sen eri osa-alueita, oppimisvaikeuksia – etenkin lukivaikeutta. Lopuksi mietitään keinoja esteettömien oppimisympäristöjen edistämiseen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Tämä työ on alkuaskeleita esteettömyysprosessissa ja rajoittuu yleiseen tilanteen tarkasteluun sekä käsitteen hahmottamiseen.

Kuvio 1. Esteettömyyden taustalla vaikuttavia tekijöitä Seinäjoen ammattikorkeakoulussa

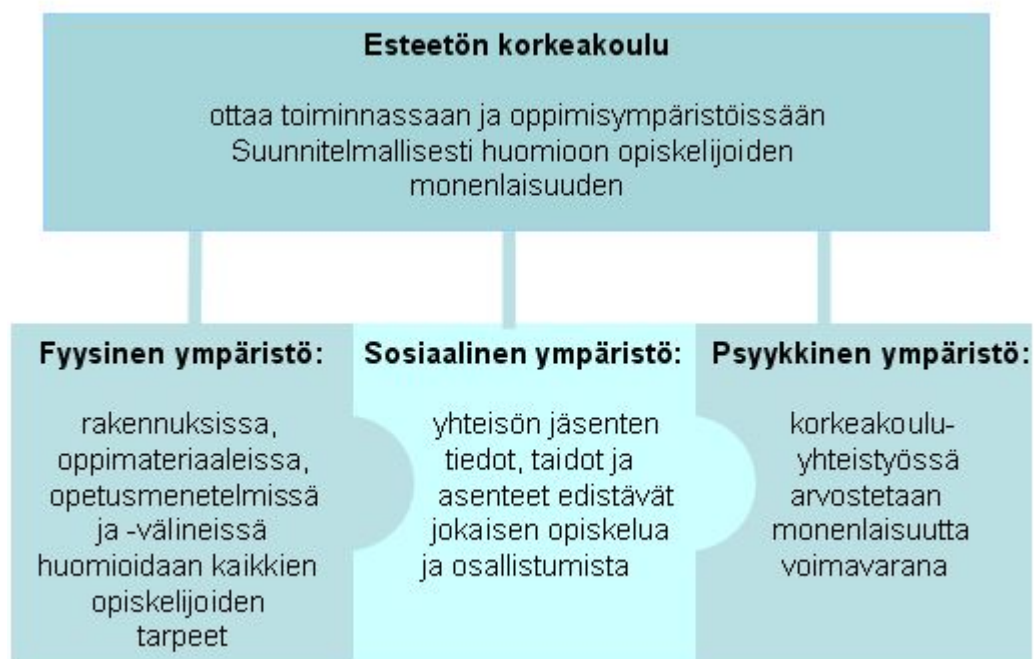
2 OPPIMISVAIKEUDET OSANA ESTEETTÖMYYYTTÄ

2.1 Esteettömyys

”Esteettömyydellä tarkoitetaan oppimisympäristön toteuttamista niin, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Esteettömässä oppimisympäristössä ei ole liikkumiseen liittyviä esteitä, ryhmään kuulumiseen liittyviä esteitä, eikä psyykkisiin ominaisuuksiin, kuten oppimiseen, liittyviä esteitä”.

Esteettömyyskäsitteen taustalla on yhdenvertaisuuslaki.

(Hämäläinen, Liias, Taarna & Valkama 2007, 179.)

Kuvio 2. Esteettömyys-käsitteen eri osa-alueet (ESOK 2008a.)

Esteettömyydellä ei siis tarkoiteta vain fyysistä saavutettavuutta, vaan kyseessä on laajemmin ymmärrettävä käsite. Esteettömyys käsittää myös oppimisympäristöjen kehittämisen kaikkien saavutettavaksi. Kehitystyön tarkoitus on tehdä oppimisympäristö kaikkien opiskelijoiden, myös erilaisten oppijoiden hyödynnettäviksi.

Erilaisilla oppijoilla tarkoitetaan opiskelijoita, joilla on oppimiseen liittyviä ongelmia. Ongelmat esiintyvät monenlaisina ja -asteisina; kyseessä voi olla lievä lukiongelma tai laaja, vaikea hahmottamiseen liittyvä häiriö. Erilainen oppija saattaa olla myös psyykkisistä häiriöistä kärsivä opiskelija, joka vaatii enemmän tukea opiskelun etenemisen varmistamiseksi.

Sinänsä erilaisen oppijan käsite on joustava, jokainen oppii omalla tavallaan; käsite on luotu auttamaan oppimisvaikeuksien rajauksessa.

Peruskoulussa erilaisia oppijoita kuntoutetaan ja harjoitetaan eri menetelmin. Ammatillisissa oppilaitoksissa (ja osittain lukioissakin) voidaan mukauttaa opetusta erilaisille oppijoille sopivaksi. Kuntouttavan ja harjoittavan oppimisen apuna käytetään mm. erilaisia klinikkaopetusratkaisuja.

Ammattikorkeakouluasteella ei varsinaisesti enää ole tarkoitus tehdä koulun puolesta kuntouttavia harjoitteita, vaan tukea opiskelijaa erilaisin opiskeluun liittyvin järjestelyin. Näitä opiskeluun liittyviä järjestelyitä kutsutaan esteettömiksi oppimisympäristöiksi. Esteettömät oppimisympäristöt edistävät *kaikkien* opiskelijoiden oppimista, on siis käytännöllistä ja järkevää tarkastella esteettömiin oppimisympäristöihin liittyviä seikkoja ja miettiä miten Seinäjoen ammattikorkeakoulu voisi toiminnassaan parhaiten edistää esteettömien oppimisympäristöjen syntymistä.

2.2 Aikuisten oppimisvaikeudet

Periaatteessa tutkinto-opiskelijoiden mahdollisten oppimisvaikeuksien tulisi olla jo aiemmassa kouluvaiheessa selvitettyjä. Mahdollisten eri testausten tulisi olla tehtyjä ja eri

kuntoutusmuotojen ja harjoitusten tulisi olla läpikäytyjä. Opiskelijalla pitäisi olla jonkinlainen oppimisstrategia oman oppimisvaikeutensa kanssa selviämiseen. Käytäntö on kuitenkin osoittautunut toiseksi. Seinäjoen ammattikorkeakouluun tulevista opiskelijoista on osalla selviä oppimiseen ja erityisesti lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyviä ongelmia, joihin ei ole aiemmin puututtu. Lisäksi Seinäjoen ammattikorkeakouluun tulee vuosittain runsaasti ns. aikuisopiskelijoita, jotka opiskelevat viikonloppuisin ja iltaisin. Tässä ryhmässä on nähtävissä selkeää lukitestauksen tarvetta.

Arvioiden mukaan noin 20 - 25 prosenttia suomalaisista on erilaisia oppijoita. Aikuisen oppimiseen vaikuttavat oman yksilöllisen oppimisvaikeuden lisäksi vahvasti entiset oppimiseen liittyvät kokemukset. (Ilola 2007.)

Aikuisten oppimisvaikeudet voivat olla moninaisia; ne voivat ilmetä esim. lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksina, matematiikan oppimisvaikeuksina, mielenterveysongelmiin liittyvinä oppimisvaikeuksina tai itsetuntoon liittyvinä ongelmina (Ilola 2007).

Usein aikuisten oppimisvaikeuksiin liittyy käsitys omasta tyhmyydestä; täytyy kuitenkin muistaa että esim. Albert Einstein kärsi oppimisvaikeuksista. (Murikka 2007). Tässä työssä lähdetään ajatuksesta että tavallisella aikuisoppijalla voi olla erilaisia oppimiseen liittyviä ongelmia, ilman että kyseessä on varsinaiseen älyyn tai käsityskykyyn liittyviä ongelmia.

Aikuisen oppijan ongelmat voivat olla aivoperäisiä (neurologisia), osa voi olla puhtaasti harjaantumattomuudesta johtuvia ongelmia (Murikka 2007). Koska aikuisten oppimisvaikeuksia esiintyy melko yleisesti, on tähän asiaan alettu kiinnittämään enemmän huomiota. Opetushallitus on mm. rahoittanut JOKERI- ja JokeriPlus-hankkeita.

Tuloksena on luotu porttaali, jossa on erilaisen aikuisopiskelijan tueksi luotuja materiaaleja ja ohjauksen välineitä (Jokeri 2007).

Käytännössä on tärkeää luoda aikuiselle opiskelijalle positiivisia oppimiskokemuksia ja luoda oppimisympäristöön mahdollisimman mukava oppimista edistävä ilmapiiri. Oppimisilmapiiri on opiskelijoiden palautteen mukaan myös tärkeä.

2.3 Lukivaikeuksista

Lukivaikeuksille ei ole olemassa yhtä yleispätevää määritelmää. Yleisyyttä on vaikea arvioida, mutta arvellaan esim. että 15 – 30 prosentilla ammatillisessa koulutuksessa olevista on lukivaikeuksia. (Kinnunen 1997, 85).

Lukivaikeutta eli dysleksiaa on kuvattu eri tavalla, mutta sitä pidetään uusimman tutkimuksen mukaan neurobiologisena pulmana, joka on ilmeisesti pitkälti periytyvä. (Takala & Kontu 2006, 279.)

Dysleksia-sanaa käytetään usein lukivaikeuden synonyymina (vrt. esim. Nygren 2008, 8; Niemi 2000, 38 - 39). Takala (2006, 26 – 27, 65) kuitenkin selittää dysleksian lukemisen erityisvaikeutena, dysgrafialla viitataan kirjoittamisen häiriöön.

Tässä työssä dysleksia-termillä viitataan lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuteen eli ns. lukivaikeuteen.

Usein lukemisen erityisvaikeuksien yhteydessä ilmenee myös matematiikan oppimisvaikeuksia ja kielen kehityksen ongelmia. Tätä ongelmien kasautumista kutsutaan komorbiditeetiksi. (Takala 2006, 73.)

2.3.1 Lukivaikeuksien syitä etsimässä

Lukivaikeuden taustaa on selvitetty monissa eri tutkimuksissa. Lukivaikeutta on jaettu eri osa-alueisiin: perimä, artikulaatio, kielen oppiminen, kielellinen tietoisuus, motoriikka, automatisoituminen ja nopea nimeäminen. Tutkimustulokset näyttävät vanhentuvat nopeasti uusien aivojen kuvantamismenetelmien myötä. (Niemi 2000, 41, 44.)

Niemi (2000, 38 – 44) on esittänyt mm. seuraavia yhteenvetoja eri tutkimusten perusteella

- älykkyydellä ja lukivaikeudella ei ole yhteyttä
- puhuttaessa lukivaikeuden syystä voidaan todeta että puheäänteiden tunnistamisvaikeuksien periytyvyys on vahva, mutta itse vaikeuden kehittymisen syyt ovat piilossa
- kielellisen tietoisuuden merkitystä ei ole voitu todistaa lukivaikeuksien syyksi
- syyksi esitettyä tiedon käsittelyn ajoituksen epäonnistumista ei ole voitu testeillä todentaa
- puutteellista automatisoitumista on esitetty syyksi, mutta kyseessä on pikemminkin tapahtuman kuvaus
- pikkuaivojen toiminnan ohjauksen puutetta on esitetty lukihäiriöiden syyksi, mutta oletamus lienee liian laaja.

Lukiongelman syyt ovat moninaiset. Leong (1997, 249 - 251) painottaa kielijärjestelmän luonteen ymmärtämistä ja aivojen hermosolujen järjestäytymistä aivojen eri osissa. Hänen mukaansa aivopuoliskojen morfologia on muuttunut lukivaikeudessa, lisäksi aivoissa voidaan todeta solurakennemuutoksia. (Leong 1997, 249 – 252.)

Uusimman tutkimustiedon mukaan lukivaikeuksien syynä on perinnöllisyys. Kyseessä on vahvasti perinnöllinen ilmiö, on arveltu että yli puolet lukivaikeuksista johtuu perimästä. Dysleksia välittyy siis perimässä, voidaan puhua mm. suvuittain ilmenevästä dysleksiasta. Tietyssä geneettisessä alueessa on tällöin eroja. Tämä näkyy symbolien sijoittamisessa äänteisiin ja sanojen rakenteen ymmärtämisessä. Geneettinen tutkimus arvelee lukivaikeuden taustalla olevan geeniryhmän tai monen geenin yhdessä muodostama poikkeavuus. Yksinkertaistetusti voidaan sanoa dysleksikon aivojen olevan "piuhotettu" eri tavalla kuin muiden. (Hämäläinen, Liias, Taarna & Valkama 2007, 25; Leong 1997, 253.)

Dysleksia ei sinänsä liity ihmisen kykyyn puhua tai kuunnella. Nämä ovat niin sanottuja primäärejä toimintoja. Dysleksia liittyy ns. sekundaaritoimintoihin, lukemiseen ja kirjoittamiseen, jotka vaativat aivoilta monitahoista toimintaa. (Leong 1997, 254.)

2.3.2 Aikuisten lukivaikeudet

Lukiongelmät näyttävät pysyvän aikuisuuteen saakka (Holopainen, & Savolainen 2006, 211). Tähän vaikuttaa se, kuinka aikaisin asiaan on nuoruusiällä puututtu ym. Eroja on lukivaikeuksien kanssa selviytymisessä (Holopainen, & Savolainen 2006, 211). Tärkeää on kuntoutus mahdollisen varhaisessa vaiheessa ja harjoittelu (vrt. Holopainen, & Savolainen 2006, 216). Oppimisstrategia, eli kuinka oppii toimimaan lukivaikeuden kanssa, on ratkaisevaa.

Aikuisilla yleinen lukivaikeuden piirre on hitaus lukemisessa, tällöin puhutaan yleensä lievästä lukivaikeudesta. Vaikea-asteissa lukivaikeudessa hitaaseen lukemiseen yhdistyvät runsaat virheet kirjoittamisessa ja lukemisessa. Silmäilevässä lukutaidossa on ongelmia, koska automatisoituminen on epätäydellistä. (Leinonen 1997, 24.)

Aikuisilla lukivaikeuksista kärsivällä on yleensä lukivaikeuden lisäksi myös varhaissyntyinen käsitys omasta huonommuudesta, mikä on syntynyt ensimmäisten kouluvuosien aikana. Koulumotivaation laskeminen, ongelmat äidinkielessä ja vieraissa kielissä sekä koulukiusaaminen ovat tyypillisiä aikuisten lukiongelmaisten taustoja. (Leinonen 1997, 24.) Tätä tukee myös juuri valmistunut Marika Nygrenin (2008) pro gradu -tutkimus.

Peruskoulunsa päättävien keskuudessa on tehty tutkimus, joka osoittaa että lukiongelmaisilla on selvästi heikentynyt kuva itsestään oppijana. Positiivisten oppimiskokemusten mahdollistaminen on siis aikuisille oppimisen vaikeuksista kärsiville ensiarvoisen tärkeää. (Holopainen, & Savolainen 2006, 210.)

2.4 Hahmottamiseen liittyvät vaikeudet

Hahmottamiseen häiriöön liittyvät vaikeudet ovat monimuotoisia ja vaikeita diagnosoida. Ongelmissa on neurologinen perusta, mikä vaatii neuropsykologin tai neurologin tutkimuksia. Yleensä hahmottamisen häiriöt esiintyvät yhdessä muiden oppimisen ongelmien kanssa. (Numminen 2008.)

Hahmottamisen ongelmat voivat esiintyä visuaalisen erottelun ongelmina (missä tavarat, missä henkilö joukossa, mitä taululla tapahtuu) tai visuaalisen tunnistuksen ongelmina (kenen kasvot, tausta häiritsee hahmottamista). Eksymistaipumus, oikea-vasen-erottelun vaikeus ja kellon oppimisen vaikeus ovat esimerkkejä ongelmista avaruudellisessa hahmottamisessa. Visuaalisen prosessoinnin ongelmat voivat ilmetä esim. vaikeuksina jäsentää monimutkaista kuvallista materiaalia. (Numminen 2008.)

Hahmotusvaikeuksista kärsivien opiskelijoiden kanssa olisi tärkeintä miettiä eri strategioita ongelman kanssa toimimiseen. Tätä ennen on kuitenkin saatava selkeä diagnoosi ongelmasta ja tuettava opiskelijaa. Ongelma on sinänsä hankala, etteivät kaikki hahmotushäiriöistä kärsivät suinkaan tunnista tätä ongelmaa itsessään; ongelma piiloutuu siis vajavaisen itsearviointin taakse (Numminen 2008.)

2.5 Matematiikan oppimisvaikeuksista

Matematiikan oppimisen erityisvaikeuksia on arvioitu olevan noin 3 – 7 prosentilla suomalaisista. Asiaa on hyvin vaikea arvioida, koska matematiikan oppimisvaikeudet ilmenevät monilla eri tavoin ja ne jäävät useasti diagnosoimatta. (Murikka 2007)

Matematiikan oppimisvaikeudet ovat usein yhteydessä muihin oppimisvaikeuksiin; lukivaikeuteen ja hahmottamisen ongelmiin. Yksittäinen matematiikan oppimisvaikeus ilman muita oppimisvaikeuksia on harvinaista. (Murikka 2007)

Matematiikan oppimisen ongelmat voivat ilmetä mm. hitautena, suuntaongelmina, sanallisten tehtävien ymmärtämisen ongelmana, kertotaulun ongelmina (automatisoitumattomuus). (Murikka 2007.)

Kuten kaikissa oppimisen ongelmissa, myös matematiikan oppimisen ongelmat kasvavat negatiivisten oppimiskokemusten myötä. Tärkeää on siis positiivisten oppimiskokemusten ja myönteisen ilmapiirin luominen. Selin (1997, 127) kertoo aikuisryhmän luki-matematiikkaryhmästä ja siellä saaduista positiivisista kokemuksista. Selin painotti opetuksessa perustaitojen konkretisoimista (10,0 -> 10,0 mk) ja käytännönläheistä,

konkreettista opetusta hahmotusvälineiden ja esim. omaa kehoa käyttämällä. (Selin 1997, 127- 131; Selin 2000 158 – 162.)

Matematiikan opettajat ovat olleet huolissaan matematiikan osaamisesta; opiskelijoiden osaaminen poikkeaa paljon toisistaan ja ryhmät ovat erittäin heterogeenisiä.

Mahdollisia syitä tilanteeseen voi olla monia; on mm. arveltu että oppilaille opetetaan liian paljon liian varhain ja opetus on hyvin pirstaleista, jonka seurauksena mitään ei opita kunnolla.

Oppikirjojen tasossa on peruskoulussa eroavaisuuksia, peruskoulun ala-asteen opettajan ei aina ole helppoa opettaa matematiikkaa.

Myöhemmässä kouluvaiheessa oppiaineiden opetuksen eriytyessä opettaja saattaa "piiloutua" substanssiosaamisen taakse.

(Laakkonen 2007.)

Syitä heterogeenisuuteen on siis monia. Ammattikorkeakoulun tasolla ollaan ongelmien edessä: miten saada erilaisin pohjatiedoin varustetut opiskelijat oppimaan vaadittu taso? Varsinkin paljon matematiikan (ja fysiikan) opintoja sisältävät koulutusohjelmat ovat vaativan haasteen edessä. On erityisen tärkeää miettiä vaihtoehtoisia tapoja opettamiseen ja yrittää ymmärtää erilaista tapaa hahmottaa opetusta.

3 ESTEETTÖMYYS JA AMMATTIKORKEAKOULUN LAINSÄÄDÄNTÖ

Ammattikorkeakoulutusta ohjaavat lait ja asetukset:

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351 ja Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 15.5.2003/352. Näissä säädöksissä ei varsinaisesti oteta kantaa erilaisiin oppijoihin. Ammattikorkeakoulun toimintaan vaikuttaa myös ammattikorkeakoulun tutkintosääntö.

Suomessa on vuonna 2004 voimaan tullut Yhdenvertaisuuslaki, jonka tarkoitus on estää syrjintä kaikissa muodoissaan. Laissa määritellään eri ominaisuuksia, joiden perusteella syrjintä kielletty, näitä ovat mm. ikä, kansallisuus, uskonto. Laissa mainitaan myös kohta "muu henkilöön liittyvä syy" (20.1.2004/21.)

Yhdenvertaisuuslain soveltamisesta mainitaan, että sitä on sovellettava kun kyseessä on koulutuksen saamisesta. Hämäläinen, Liias, Taarna ja Valkama (2007, 390) toteavatkin että: "Yhdenvertaisuuden tulee toteutua eri kentillä myös oppimisvaikeuksien osalta". Lisäksi he painottavat: "Erilaista oppijaa tulisi tukea oppimisen esteettömyydellä kaikilla koulutusasteilla" (Hämäläinen, Liias, Taarna & Valkama 2007, 179).

"...voidaan nähdä velvoittavan erilaisen oppijan huomioon ottamisen opiskelussa myös ammattikorkeakoulussa" (Hämäläinen, Liias, Taarna & Valkama 2007, 193).

Yhdenvertaisuuslaki siis velvoittaa ammattikorkeakoulut huomioimaan erilaiset oppijat ja miettimään erilaisia ratkaisuja opintojen läpiviemiseen ja opintojen tukemiseen.

Esteettömyys on myös osa laatutyötä. Esteettömyyden tulisi näkyä ammattikorkeakoulun toimintaa ohjaavissa dokumenteissa, strategioissa, toimintaohjeissa jne.

4 ESTEETTÖMÄT OPPIMISYMPÄRISTÖT AMMATTIKORKEAKOULUISSA JA YLIOPISTOISSA

Opetusministerin taholta on painotettu tavoiteneuvotteluissa esteettömyyden merkitystä (Kalliomäki 2006). Miten esteettömyys sitten näkyy esimerkiksi yliopistoissa ja yliopistojen oppimisympäristöissä? Miten esteettömyyden ja esteettömien oppimisympäristöjen tulisi näkyä ammattikorkeakoulujen oppimisympäristöissä?

4. 1 Esteettömyys yliopistoissa

Elina Laaksonen (2005) on toteuttanut tutkimuksen yliopistojen esteettömyyden toteutumisesta. Kyselyssä aihe oli jaettu viiteen osaan: opintoasiat, tilajärjestelyt, henkilöstökoulutus, suunnittelutoiminta ja viestintä. Laaksonen määrittelee esteettömyyden seuraavasti: "Esteettömyydellä tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteutumista siten, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa". Laaksonen mainitsee esteettömyyden koskevan kaikkia yliopiston toimijoita. (Laaksonen 2005, 4.)

Tutkimuksen kohderyhmän rajaus tehdään vammaisryhmiin ja erilaisiin oppijoihin, erilaisista oppijoista mainitaan etenkin lukiongelmaiset.

Mitä tutkimuksen tulokset sitten kertovat esteettömyydestä yliopistoissa vuonna 2005? Tulokset eivät ole kovin mairittelevia; "suuressa osassa yliopistoja ei esteettömyyteen ole tila-asioita ja joitain opiskeluun liittyviä järjestelyjä lukuun ottamatta kiinnitetty paljoakaan huomiota".

Jyväskylän yliopisto, Turun yliopisto ja Åbo Akademi mainitaan kuitenkin edelläkävijöinä. (Laaksonen 2005, 34.)

Uudemmassa kirjallisuudessa mainitaan kuitenkin jo Helsingin yliopiston ja Teknillisen korkeakoulun laatineen ohjelman erilaisten oppijoiden erityisjärjestelyistä. Muissakin yliopistoissa on vastaavia suosituksia valmisteilla. (Hämäläinen, Liias, Taarna & Valkama 2007, 196.)

Eri yliopistojen www-sivuilta löytyvät tiedot vahvistavat mielikuvaa siitä, että yliopistomaailma suhtautuu erilaisiin oppijoihin ohjeistaen ja heidät huomioiden.

Suomen ylioppilaskuntien liiton ja Opiskelijajärjestöjen tutkimus "Opiskelijan yliopisto 2008" vertailee opiskelun eri indikaattoreita yliopistoissa. Opiskeluprosessit-indikaattori sisältää mm. yliopiston aktiivisuuden esteettömyysasioissa, nimetyn yhteyshenkilön esteettömyysasioissa, opiskelutaitojen oppaan, opiskelutaitokurssit, HOPS-suunnitelman tekemisen tavan ja yleisyyden. Kyseisen indikaattorin mukaan Turun kauppakorkeakoulu, Vaasan yliopisto ja Kuopion yliopisto menestyvät parhaiten tällä osa-alueella. (Opiskelijan yliopisto 2008.)

4.2 ESOK-hanke

Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa eli ESOK-hankkeen tarkoitus on "edistää korkeakoulutoimintaa siten, että kaikilla on ominaisuuksistaan riippumatta yhdenvertaiset mahdollisuudet hakeutua opiskelemaan ja opiskella maamme korkeakouluissa" (Ylönen 2008).

ESOK-hanke koskee yliopistoja ja ammattikorkeakouluja. Erityisesti ammattikorkeakouluille suunnattu seminaari "Esteettömyys

ammattikorkeakoulukentällä – kuinka sen mahdollistamme?” pidettiin Jyväskylän ammattikorkeakoululla 10.3.2008. Tilaisuuden avaaja, Jyväskylän ammattikorkeakoulun kehitysjohtaja Johanna Heikkilä mainitsi avajaispuheessaan toimenpiteiden tärkeyttä erilaisten oppijoiden kohtaamisessa ikäluokkien pienetessä.

Seminaarin työpajoissa keskusteltiin esteettömyyteen liittyvistä seikoista. Lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyvien ongelmien työpajassa kävi ilmi ammattikorkeakoulujen varsin erilainen tilanne. Esimerkiksi Jyväskylän ammattikorkeakoulussa on erityinen luki-klinikka sekä mahdollisuus lukitesteihin. Vieraissa kielissä on huomioitu asia mm. verkossa olevan ”Rästiruåtsi”-kurssin kautta. Esteettömyys on huomioitu siis jo käytännön toimenpitein.

Laurea-ammattikorkeakoululla on erityinen ammatillinen erityisopettaja, joka kieltää eri yksiköitä ja antaa tukea ja ohjausta.

Eräissä ammattikorkeakouluissa esteettömyyttä ei oltu käsitelty käytännössä vielä lainkaan, ainakaan lukivaikeuksien kannalta.

Muita seminaarissa käsiteltyjä asioita olivat mm. opiskelijoiden jaksaminen ja uupumisen merkkien tunnistaminen sekä ajan ja voimavarojen löytyminen esteettömyyden mahdollistamiseen. Henkilöstökoulutuksen merkitystä kaikissa osa-alueissa pidettiin tärkeänä. Esteettömyyteen liittyvät asiat eivät aina ole välttämättä suuria ja paljon resursseja vaativia, tiedon saanti on tärkeää sekä hyvä ilmapiiri asioiden käsittelyyn. (ESOK 2008c.)

4.3 Arviointia esteettömyydestä

Ammattikorkeakoulujen (ja yliopistojen) omat ilmoitukset opiskelun esteettömyydestä on koottu Esteetön korkeakouluopiskelu 2007 -oppaaseen.

Ammattikorkeakoulut ovat ilmoittaneet opiskelun käytännön järjestelyistä seuraavien otsikoiden mukaisesti a) yleistä tietoa korkeakoulusta, b) opintojen ohjaus ja järjestäminen, c) valintakoe, d) yleinen kulkukelpoisuus korkeakoulussa, e) kirjaston palvelut ja esteettömyys, f) verkkopalveluiden ja tietojärjestelmien esteettömyys, g) atk-laitteistot ja h) esteettömyyskartoitus korkeakoulussa. (Opetushallitus 2007.)

Jos tarkastellaan lähemmin ammattikorkeakoulujen vastauksia viimeiseen kysymykseen esteettömyyskartoituksesta, tulokset näkyvät taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Vastaukset esteettömyyskartoitus ja -suunnitelma-kysymykseen (Opetushallitus 2007)

AMK	Esteettömyyskartoitus (fyysinen esteettömyys)	Esteettömyys- suunnitelma
COP	Asiaan ei ole vastattu	Asiaan ei ole vastattu
Diakonia	Ei ole Vielä tehty	
Haaga-Helia	Ei ole tehty	Ei mainita
HAMK	Tekeillä	Tekeillä
HUMAK	Ei mainita	Eri hankkeita meneillään
JAMK	Tehty melkein kaikkialla	Arviointi ja kehitys käynnissä
KAJAK	Tehty 2001	Ei mainita
KYAMK	Ei ole tehty, keskustelu käynnissä	
LAMK	Tekeillä	Ei mainita
Laurea	Ei ole tehty, eikä tekeillä	Ei mainita
Metropoli a	Asiaan ei ole vastattu (yhdistyminen käynnissä)	Asiaan ei ole vastattu (yhdistyminen käynnissä)
MikkeliA MK	Osassa tehty	Ei mainita
OAMK	Ei ole tehty	Ei mainita
PIRAMK	Tekeillä	Tekeillä
PKAMK	Ei ole tehty	
Poliisi-AMK	Ei ole tehty	Mainitaan kriteeri opiskelijoista
RAMK	Tehty 2006	Ei mainita

SAMK	Uusi opas tekeillä	
Savonia	Ei ole tehty vielä	Ei mainita
SCP	Asiaan ei ole vastattu	Ei mainita
SEAMK	Osassa yksiköissä tehty <i>Huom! Tehty kesällä 2008</i>	Ei mainita
TAMK	Ei ole tehty	Lukivaikeuskartoitus tulossa
TOKEM	Kartoitus on tehty, raportointi kesken	Ei mainita
TUAMK	Ei ole tehty	Ei mainita
VAMK	Ei ole, eikä tekeillä	Ei mainita

Kyselyn tiedot on koottu kesällä 2007, eli vuosi sitten. Tietojen perusteella vain kahdessa ammattikorkeakoulussa kartoitus oli valmis. Lisäksi viidessä ammattikorkeakoulussa vastattiin kartoituksen olevan tekeillä, tai ainakin osassa yksiköistä tehtynä. (Opetushallitus 2007.) Melko hämmästyttävää on se, että osa vastanneista ilmoittaa ettei kartoitusta ole edes tekeillä. On tietenkin muistettava, että ammattikorkeakoulujen yhdistymisiä on kesken, tämä vaikuttaa varmasti tietojen keräämiseen.

Koska tiedot ovat noin vuoden vanhoja, lienee asiaan tullut muutoksia. Esimerkiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa fyysisen esteettömyyden kartoitus on tehty kesän 2008 alussa (tarkemmin kohdassa 6.1).

ESOK-hanke on arvioinut esteettömyyttä korkeakoulujen verkkosivuilla. Tutkimuksessa arvioitiin tiedon saantia esteettömyydestä sekä sivustojen teknistä esteettömyyttä. Raportti toteaa tiedon vertailun olevan vaikeaa, koska tietoa aiheesta löytyy sivuilta niukasti ja se on sirpalemaisessa muodossa. Tuloksena raportti toteaa, että parhaiten esteettömyyteen liittyvää tietoa löytyi Jyväskylän ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulujen sekä Stadian sivuilta. Muista ammattikorkeakouluista todetaan "...jäi opiskelun esteettömyyttä kuvailevan tiedon saanti valtaosalla ammattikorkeakoulujen sivustoista (27/34) minimaaliseksi". (ESOK 2008b) Tähän ryhmään kuuluu myös Seinäjoen

ammattikorkeakoulu, jonka sivustoilta löytyi neljä kohtaa selvitettävistä 18 kohdasta.

Sivustojen teknistä esteettömyyttä tutkittaessa tulokset eivät ole hyviä: "...esteettömyyden perustasona pidetyn Web Content Accessibility Guidelines 1.0 -suosituksen A-tason tarkistuskohtia ei täyttänyt yksikään korkeakoulujen aloitussivuista" (ESOK 2008b).

5 ESTEETTÖMÄT OPPIMISYMPÄRISTÖT JA SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

5.1 Kehittämishankkeen taustaa

Laaksosen (2005) tutkimus yliopistojen esteettömyydestä luettelee toimenpiteitä esteettömyyden edistämiseksi. Vaikka tutkimus koskee yliopistoja, on opetusministeriö toivonut myös ammattikorkeakoulujen noudattavan suosituksia (vrt. Esteettömyyskartoitus SeAMK 2008). Suositukset on jaettu neljän otsikon alle: suunnittelu, henkilöstökoulutus, opintoasiat ja viestintä.

Esteettömyys tulee huomioida suunnittelussa.

Esteettömyyskartoituksen perusteella tulee tehdä toimenpideohjelma ja seurata sen toimeenpanoa. Laaksosen mukaan yliopistolla (vrt. ammattikorkeakoululla) tulisi olla esteettömyyttä koordinoiva henkilö. (Laaksonen 2005, 35 - 36.)

Henkilöstökoulutuksen merkitys on suuri. Kuten edellisissä luvuissa on kuvattu, voi opettajan ja muun henkilöstön asennoituminen erilaiseen oppijaan olla ratkaisevan tärkeä opintojen jatkamisen kannalta ja keskeyttämisen estämisessä. (Laaksonen 2005, 36.)

Opintoasioissa Laaksonen mainitsee erityisesti opiskelijavalinnan ohjeistuksen. Opintojen ohjaus ja henkilökohtaisten opiskelusuunnitelman merkitys nousee tärkeään rooliin: "Opintosuunnitelmiin voidaan sisällyttää myös opiskelijan tarvitsemat tukipalvelut, jolloin niitä voidaan hyödyntää esteiden ennakoinnissa ja suunnittelutoiminnassa" (Laaksonen 2005, 36 - 37).

Opinto-ohjauksen merkitystä opintojen keskeyttämisen ehkäisyssä tukee myös Seppo Seinän (2000, esim. 47, 50) tutkimusraportti, jossa hän pohtii opintojen etenemisen edistämistä.

Laaksosen mainitsee tila-asioiden keskeisen roolin esteettömyyden toteutumisessa. "Huomiota on kiinnitettävä kulkuväylien lisäksi myös muihin asioihin kuten opetuksen apuvälineisiin (esim. induktiosilmukat), akustiikkaan, valaistukseen, väreihin ja kontrasteihin sekä pintojen materiaaleihin" (Laaksonen 2005, 37). Edellä mainittu helpottaa kaikkien opiskelijoiden hahmottamista, mutta on erityisen tärkeää huomioida taustat ja kontrastit esim. hahmotusvaikeuksisen opiskelijan kohdalla.

Viimeisenä toimenpidesuosituksen osa-alueena Laaksonen mainitsee viestinnän, erityisesti hän painottaa verkkoviestinnän ja painetun viestinnän esteettömyyttä (Laaksonen 2005, 37). Esteettömyyttä ja verkkosivustoja on käsitelty luvussa "4.3 Arviointia Esteettömyydestä".

Taulukko 2. Laaksosen toimenpidesuositukset esteettömyyden edistämiseksi (Laaksonen 2005, 38)

Suunnittelu	
-	esteettömyyskartoitus
-	toimenpidesuunnitelma
-	esteettömyyden sisällyttäminen strategioihin
-	yhteistyön laajentaminen
-	työvälineet ja mallit yliopistoille
-	kehittämistoimikunta
Henkilöstökoulutus	
-	esteettömyys osaksi henkilöstökoulutusta ja opettajien pedagogista täydennyskoulutusta
-	koulutus opetushenkilöstön lisäksi muulle henkilöstölle, yo-kunnille, opiskelijajärjestöille
Opintoasiat	
-	vastuuvirkamiehen nimeäminen
-	yhtenäinen ohjeistus opiskelijavalinnoista
-	ohjeistus opetustilanteita varten
-	opintojen ohjaus, HOPS
Viestintä	
-	sama tieto monikanavaisesti
-	verkkopalvelujen ja painetun viestinnän saavutettavuus
-	ohjeistus

5.2 Kehittämishankkeen tavoitteet

Tämän kehittämistyön tarkoitus on esitellä yleisesti esteettömyyden käsitettä, erityisesti oppimisvaikeutta ja esteettömyyttä. Laajempi esteettömyystyö edellyttäisi vastuuhenkilön tai erityisen työryhmän nimeämistä.

Seuraavassa esitellään alustavasti esteettömyyteen liittyviä seikkoja Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Esitettyjen kohtien on tarkoitus auttaa hahmottamaan esteettömyyden käsittä ja siihen liittyviä seikkoja.

5.3 Fyysinen esteettömyys

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on tehty kesällä 2008 ammattikorkeakoulun rakennusten esteettömyyden selvitys. Kartoituksessa on käytetty apuna Invalidiliiton esteellisyyskartoituslomaketta ja sen täyttöohjetta. Kartoituksessa on selvitetty seuraavat osa-alueet: rakennuksen saavutettavuus, pysäköintipaikat liikuntaesteisille, kulkuyhteydet ulkoalueella, sisäänkäynti, sisätilat. Jokaisesta tarkastuskohteesta on tehty yhteenveto puutteista. Lisäksi on lueteltu pienet kehittämistoimet, isot kehittämistoimet sekä mainittu arvioimatta jätetyt seikat. (Esteettömyyskartoitus SeAMK 2008.) Esteettömyyskartoitus annetaan seuraavaksi yksiköille ja ammattikorkeakoulun hallitukselle, joka päättää jatkotoimenpiteistä.

5.4 Kielten- ja viestinnänopintojen esteettömyys

Tutkimuksissa on todettu, että suurin vaikutus lukivaikeuksilla peruskoulussa on vieraiden kielten oppimisen vaikeus (Holopainen & Savolainen 2006, 210). Lukivaikeuksien yleisyyden myötä tämä

ongelma esiintyy myös ammattikorkeakouluun tulevien opiskelijoiden vieraiden kielten oppimisvaikeutena. Myös aiemmin opittu kielitaito ei välttämättä ole niin hyvä kuin on oletettu.

Kielipalvelujen ohjausryhmä on kielikoordinaattori Heli Simonin johdolla tehnyt työtä lukiasioiden selvittämisessä ja neuvonnassa Seinäjoen ammattikorkeakoulussa.

Lisäksi opinto-oppaassa on ohjeita lukiongelman käsittelyyn, opettajien intrassa on linkkejä lukiasioita tukeviin sivustoihin.

5.5 Esteettömät oppimisympäristöt: oppimisvaikeudet

Opintojen keskeyttämisen vähentämisen yksi osa-alue on opiskelijan tukeminen oppimisvaikeuksissa. Tämä edistää opiskelijan tasa-arvoisuutta korkeakoulussa. Esteettömien oppimisympäristöjen avulla voidaan auttaa ja tukea erilaisista oppimisvaikeuksista kärsivää opiskelijaa. Suuri apu on opiskelijan oppimisstrategioiden edistämässä. Korkeakoulun rooli ei liene varsinaisesti oppimisvaikeuksissa kuntouttava, on myös syytä huomioda, että kaikkia oppimisvaikeuksia ei voida edes oppimisstrategioiden avulla auttaa niin, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen olisi mahdollista. Näitä ongelmia ovat mm. vaikeat hahmottamisen häiriöt.

5.5.1 Lukivaikeudet

Suuri osa oppimisvaikeuksista on kuitenkin lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyviä. Kuten edellä on jo mainittu, arvellaan Suomen aikuisväestöstä noin 10 prosentin kärsivän erilaisista lukivaikeuksista. Aiemmassa koulumenestyksessä opiskelijoita on voitu leimata hitaiksi tai laiskoiksi, tämä on kokemusten perusteella

varsinkin aikuisopiskelijoiden kohdalla tilanne. Tämän takia olisi tärkeää selkeästi kertoa opiskelijalle, mitä erilaiset lukemiseen ja kirjoittamiseen vaikuttavat ongelmat ovat ja miten niiden kanssa voi toimia normaalisti opiskelun ajan ja myöhemmin työelämässä. (Aikuisopiskelijoilla useilla onkin jo selviytymisstrategioita työelämästä.)

Jotta opiskelijaa voidaan auttaa oppimisstrategioiden avulla ja neuvoa erilaisista apuneuvoista ja oppimisympäristöjen käytöstä, tulee selvittää, minkälaisia opiskelijan ongelmat ovat. Tähän tarvitaan lukitestejä.

Seinäjoen alueella lukitestiä teettäminen on ollut ongelmallista. Seinäjoen alueella toimii muutama erityisopettaja, jotka oman työnsä ohella ovat tehneet testauksia. Opiskelija joutuu kuitenkin testauksista maksamaan. Seinäjoen ammattikorkeakoulussa, Kielipalvelujen ohjausryhmässä onkin koettu tärkeäksi mahdollisuus lukitesteihin ammattikorkeakoulun sisällä. Näin opiskelija ei joudu itse maksamaan testauksista.

Testauksien taustalla on myös sääntöihin liittyvä syy; periaatteessa opettaja ei ole velvollinen eikä myöskään saa käyttää apukeinoja ilman selkeää lukiopidustusta/lukisuositusta.

Vuoden 2009 alusta on tarkoitus aloittaa mahdollisuus yksilöllisten lukitestausten tekoon ja lukineuvonnan tukeen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Opettaja voi tällöin tarvittaessa ohjata opiskelijan, tämän niin halutessa, lukitesteihin. Tarkoitus on samalla antaa tukea opettajille erilaisten oppijoiden oppimisjärjestelyiden selvittelyyn.

On tärkeää muistaa, että oppimisympäristöjen esteettömyys ei ole sama asia kuin oppisisällön mukauttaminen. Tutkintovaatimukset

pysyvät samoina kaikille opiskelijoille (muutamia ohjeissa mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta). Oppimisympäristöjen esteettömyys tarkoittaa opiskelijan yksilöllisyyden huomioimista mahdollisuuksien mukaan.

OPPIVA-projekti (Kiipula 2007) listaa lukivaikeuksista opiskelijaa auttavia keinoja: opiskelijan henkilökohtainen ohjaus, lisäaika tehtävien suorittamiseen, huomion kiinnittäminen opettajan omaan ilmaisuun, huomion kiinnittäminen opetusmateriaalin sisältöön ja ulkoasuun, monipuoliset ilmaisutavat, lukivaikeuden huomioinen arvioinnissa. Ammattikorkeakoulun tasolla on arviointiprosessia mietittävä kuitenkin hieman toisella tavalla. Tutkintovaatimukset ovat samat myös lukiongelmallisilla opiskelijoilla, joten huomiota kannattaisi kiinnittää tenttitilanteeseen: tentittävän osion laajuus per kerta, tenttiaika, uusintamahdollisuudet ym. Arviointi on sama kuin muilla.

6 LOPUKSI

Tässä työssä on pyritty selvittämään esteettömyyskäsitettä ja sen taustaa, jotta esteettömyystyötä voitaisiin paremmin hahmottaa.

Esteettömyys on laaja ja monitahoinen asia, joka ammattikorkeakoulun on huomioitava omassa arjessaan. Henkilöstön koulutus, asenteiden muutos, opintojen ohjauksen tukeminen ja monet muut seikat edistävät esteettömien oppimisympäristöjen tuleamista.

Iso ongelma lienee henkilöstön asenteiden muutos. Tulevaisuudessa opiskelijoiden joukossa on yhä enemmän erilaisia oppijoita, joiden kohdalla on mietittävä yksilöllisiä ratkaisuja. Tämä vaatii tietoa ja koulutusta, mutta ennen kaikkea asian hyväksymistä ja ymmärtämistä.

Suunnitelmien tasolla esteettömyys on huomioita, mutta ennen kaikkea konkreettisella tasolla. Esteettömyyden ja erilaisten oppijoiden huomioiminen tulisi olla jokaisen ammattikorkeakoulussa työskentelevän arkipäivää.

LÄHTEET

ESOK. 2008a. Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa. [www-dokumentti]. [Viitattu 1.8.2008]. Saatavissa: <http://esok.jyu.fi/esittely/>

ESOK. 2008b. Esteettömyys korkeakoulujen verkkosivuilla. [www-dokumentti]. [Viitattu 4.8.2008]. Saatavissa: <http://esok.jyu.fi/julkaisut/arvio/>

ESOK. 2008c. Esteettömyys ammattikorkeakoulukentällä – kuinka sen mahdollistamme? [www-dokumentti]. [Viitattu 4.8.2008]. Saatavissa: <http://esok.jyu.fi/artikkelit/raportit/estamk/>

Esteettömyyskartoitus SeAMK 2008. Luonnosversio 19.6.2008. Ei vielä julkaistu.

Hämäläinen, R., Lias, S., Taarna, V. & Valkama, A. 2007. Erilaisen oppijan käsikirja. Erilaisten oppijoiden liitto ry, Lukineuvola-hanke. Helsinki

Holopainen, L. & Savolainen, H. 2006. Nuorten lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet. Teoksessa: M. Takala & E. Kontu (toimi.). Luki-vaikeudesta luki-taitoon. Helsinki: Yliopistopaino. 203 - 229.

Ilola, H. 2007. Aikuisten oppimisvaikeudet. [www-dokumentti]. [viitattu 1.1.2008]. Saatavissa: www.kiipula.fi/akk/

Jokeri 2007. Jokeri-porttaali. [www-dokumentti]. [viitattu 1.1.2008]. Saatavissa: www.amiedu.net/jokeri

Kalliomäki, A. 2006. Opetusministerin vastaus kansanedustajan kirjalliseen kyselyyn. Helsingissä 27.9.2006. Kirjallinen kysymys 667/2006.

Kiipula 2007. Aikuisten oppimisvaikeudet; OPPIVA-projekti. [www-dokumentti]. [viitattu 1.1.2008]. Saatavissa: www.kiipula.fi/akk/

Kinnunen, P. 1997. Ammatillisissa oppilaitoksissa vastuu on kaikilla opettajilla. Teoksessa: K. Stranden (toimi.). Erilainen oppija. Oppimisvaikeuksien kokeminen, syyt, esiintyvyys ja kuntoutus. Helsinki: Stakes. 85 - 88.

Laakkonen, P. 2008. Matematiikan oppimisvaikeudet. Erityisopetuksen luento 10.1. 2007. Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Laaksonen, E. 2005. Esteetön opiskelu yliopistoissa. Opetusministeriön julkaisuja 2005:6. [pdf-dokumentti]. [Viitattu 2.3.2008]. Saatavissa:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_297_opm06.pdf?lang=fi

Leinonen, S. 1997. Elämän vaihtoehdot kapeutuvat. Teoksessa: K. Stranden (toimi.). Erilainen oppija. Oppimisvaikeuksien kokeminen, syyt, esiintyvyys ja kuntoutus. Helsinki: Stakes. 23 - 26.

Leong, C. K. 1997. Kehityksellinen dysleksia. Teoksessa: K. Stranden (toimi.). Erilainen oppija. Oppimisvaikeuksien kokeminen, syyt, esiintyvyys ja kuntoutus. Helsinki: Stakes. 249 - 261.

Lintukangas, A. 2007. Arcadassa sosiaali- ja terveydenhuoltoalan opiskelijoiden oppimisvaikeusasiat selvitetään tarkkaan. Teoksessa: P. Anttila, R. Hämäläinen, L. Isotalo, V. Taarna & A. Valkama (toim.) 2007. Lukivaikeusko terveydenhuollon asia? Helsinki: Lukineuvola-hanke/Erilaisten oppijoiden liitto.

Murikka 2007. Työelämässä toimivien aikuisten oppimisvaikeudet. [www-dokumentti]. [Viitattu 1.8.2008]. Saatavissa: http://www.murikka-opisto.fi/murikka_oppimis_vaikeudet_hanke.php

Naukkarinen, A., Ladonlahti, T. & Saloviita, T. 2007. Yhteinen koulu kaikille. [www-dokumentti]. [Viitattu 8.8.2008]. Saatavissa: <http://www.edu.fi/SubPage.asp?path=498,527,6980,8914>

Niemi, P. 2000. Voiko lukivaikeutta selittää? Teoksessa: A-M. Hintikka. Erilaisesta oppijasta erinomaiseksi oppijaksi. Kokemuksia erilaisesta opettamisesta ja erilaisesta oppimisesta. Helsinki: Hero. 38 - 46.

Numminen, H. 2008. Hahmotusvaikeudet. Visuaalinen hahmotuskyky ja oppiminen. Erityisopetuksen teemapäivä 6.3.2008. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Erityisopetuksen luento.

Nygren, M. Lukivaikeus osana elämää. Aikuisten kokemuksia lukivaikeuden kanssa elämisestä. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteen laitos, Jyväskylän yliopisto.

Opetushallitus 2007. Esteetön korkeakouluopiskelu 2007. Ammattikorkeakoulut ja yliopistot. Opetushallitus. [pdf-dokumentti]. [Viitattu 25.4.2008]. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutusoppaat/Esteeton_opas.pdf

Opiskelijan yliopisto 2008. [pdf-dokumentti]. Suomen ylioppilaskuntien liitto, Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö. [Viitattu 8.8.2008]. Saatavissa: <http://www.syl.fi/asiakirjat/opy2008/view?searchterm=Opiskelijan%20yliopisto%202008>

Seinä, S. 2000. Opintojen etenemisen edistäminen. Hämeen ammattikorkeakoulu. Julkaisu C22

Selin, K. 1997. Minullakin on oikeus iloiseen matematiikan oppimiseen. Teoksessa: K. Stranden (toimi.). Erilainen oppija. Oppimisvaikeuksien kokeminen, syyt, esiintyvyys ja kuntoutus. Helsinki: Stakes. 127 - 131.

Selin, K. 2000. Matematiikan perustaidot - kaikille kuuluva kansalaistaito. Teoksessa: A-M. Hintikka. Erilaisesta oppijasta erinomaiseksi oppijaksi. Kokemuksia erilaisesta opettamisesta ja erilaisesta oppimisesta. Helsinki: Hero. 158 – 162.

Takala, M. & Kontu, E. 2006. Dysleksia ja tulevaisuus. Teoksessa: M. Takala & E. Kontu (toimi.). Luki-vaikeudesta luki-taitoon. Helsinki: Yliopistopaino. 279 – 283

Ylönen, M. 2008. Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa ESOK, 2006 – 2009. Jaettu materiaali seminaarissa: Esteettömyys ammattikorkeakoulukentällä – kuinka sen mahdollistamme? 10.3.2008. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.